

Posudek diplomové práce Hany Zajíčkové ***Gramatické kategorie „jmen“ v učebnicích češtiny pro cizince – k metodologii výuky češtiny jako cizího jazyka***

Hana Zajíčková zvolila pro svou diplomovou práci téma z oblasti češtiny jako cizího jazyka, oboru, který přes své intenzivně se rozvíjející praktické „aplikace“ v mnoha nejrůznějších kursech pro jinojazyčné mluvčí, stále ještě není dostatečně teoreticky propracován.

V úvodních částech (1–2.4) autorka shrnuje informace, které jsou pro výuku češtiny relevantní z oblasti didaktiky cizích jazyků, psycholingvistiky, lingvistiky a gramatiky češtiny. Věnuje se mj. vymezení didaktiky cizích jazyků, vybraným otázkám učení – zejm. roli mateřského jazyka a interjazykovému transferu–, základním teoretickým poznatkům o gramatických kategoriích jmen v češtině, ale také např. problematice stanovení gramatického minima či spisovnosti a nespisovnosti. Nastihuje také současnou situaci ve výuce češtiny jako cizího jazyka u nás, užívané metody a materiály. Teoretické části vycházejí především z literatury české, především ze dvou didaktik češtiny jako cizího jazyka (Hendrich, Choděra) a z prací M. Hrdličky. Pokud se diplomantka bude tématu věnovat i nadále, bylo by prospěšné zapojit více zdrojů zahraničních, zejm. o teorii osvojování druhého jazyka. Také bych této části předkládané práce vytkla, že se někdy příliš úzce drží formulací v původní odborné literatuře a jako parafráze označuje to, co by mělo být citacemi.¹

Kapitoly následující (2.5–3) analyzují šest učebnic češtiny pro cizince. Vzorek pokládám za vhodně vybraný – obsahuje nejužívanější učebnice, ale pro srovnání i texty vzniklé v trochu jiném než „domácím“ kontextu. Nejdříve jsou představeny jednotlivé učebnice celkově, poté se autorka zaměřuje na způsob, jakým vykládají deklinaci jmen, a to především z hlediska volby přístupu „horizontálního“ (po jednotlivých pádech), „vertikálního“ (po celých paradigmatech), popř. jejich variant. Na analýzu navazuje diskuse o kladných a záporných stránkách obou základních přístupů. O zjištěné poznatky se pak opírá kapitola 3 představující návrh vlastní diplomantčiny koncepce výuky jmen.

Za hlavní přínos práce pokládám kapitoly věnované analýze a návrhu vlastní koncepce. Někdy explicitně, někdy implicitně je možné se z nich dovědět mnohé o současném stavu oboru, o aktuální situaci v jeho praktické aplikaci, o tom, co je dosud nezpracováno (a to na úrovni teoretické, např. problematika gramatického minima či jakýchsi rámcových vzdělávacích programů, tak praktické, např. které typy učebnic a doplňkových materiálů dosud scházejí). Zmíněné části diplomové práce také ukazují, jaké teoretické přístupy k výuce české deklinace v češtině pro cizince už vznikly, jak jsou využívány v jednotlivých učebnicích i jak na sebe vzájemně autoři jednotlivých učebnic navazují. Z diskuse o kladech a záporech základních přístupů k výuce i z návrhu vlastní autorčiny koncepce je patrné, že autorka vychází nejen z teoretických poznatků, ale čerpá i ze svých praktických zkušeností. Kapitolách 2.5.4–3 kladně hodnotím, že autorka nevidí černobíle, že dokáže zhodnotit přínosy i nevýhody určitých řešení a případně kombinovat výhody různých přístupů, že zvažuje

---

¹ Např. diplomová práce, s. 40 (o čísle – omylem ještě zaměněno jednot – nejednot za jednotnost – nejednotnost): „*Je to gramatický prostředek s odrazovou, kognitivní a strukturační funkcí, jehož sémantickou složkou je protiklad jednotnosti – nejednotnosti, tedy singularity – plurality, kvantitativní určenosti – neurčenosti.*“ vs. Mluvnice češtiny II, Praha 1987, s. 42: „*Číslo je gramatický prostředek s odrazovou, kognitivní a strukturační funkcí, jehož sémantickou složkou je protiklad jednotnosti – nejednotnosti (singularity – plurality, kvantitativní určenosti – neurčenosti); tento protiklad se odráží....*“; diplomová práce, s. 39 (o rodu): „*U názvu věcí, pojmů, jevů apod. funguje mluvnický rod jako prostředek pouze klasifikační.*“ vs. Mluvnice češtiny II, Praha 1987, s. 35: „*U názvu věcí, pojmů, jevů apod. funguje mluvnický rod jako prostředek pouze klasifikační: mezi jmény jako stůl – židle – křeslo nemá rozdíl v jejich mluvnickém rodu....*“.

provázanost jednotlivých řešení s dalšími jevy, se schopností komunikovat, s otázkou netranzitivních sloves či množného čísla. Cením si také toho, že autorka v práci formuluje a diskutuje vlastní názor na způsob výuky.²

Práce se soustřeďuje především na substantiva, ale zmiňován je i výklad adjektiv a zájmen. Poněkud stranou analýzy zůstaly číslovky – proto bych ráda diplomantku požádala, aby při obhajobě stručně nastínila, jak je s číslovkami zacházeno v nejrozšířenějších učebnicích a jak by případně ona navrhovala je vyučovat. Zajímavá je také problematika sémantiky jednotlivých pádů – proč je ve většině učebnic opomíjena(?), co ze sémantiky pádů by mělo být v češtině pro cizince vyučováno(?).

Předkládaná práce je přehledně strukturována, obsahuje i anglické resumé, klíčová slova a řadu vhodně vybraných příloh.

Je škoda, že při závěrečné redakci textu unikla autorčině pozornosti řada typografických chyb (různé užívání teček u deset. třídění, nejednotnost využití pomlček/spojovníků, občasné opakování slov či vybočení z konstrukce věty vzniklé asi při opravování textu v počítači atp., např. s. 36, 37, 40). Občas se objevují i ne zcela ideální formulace (např. s. 36; z formulace na s. 17 se zdá, že psychologie je hraniční disciplínou, na s. 18, že psycholingvistika se zabývá pouze osvojováním jazyka; nepříliš šťastná je také formulace na 38 „*Nejbliže k základním slovním druhům (s výjimkou sloves) mají právě číslovky, které se k nim často počítají a z toho důvodu disponují jmennými gramatickými kategoriemi*“; na s. 61, 75 opakování slov prezentovat, prezentovaný, prezentace, aj.) a nesprávné tvary (např. zájmeno jenž na s. 8, 30, 79). V textu bohužel zůstalo i množství interpunkčních chyb.³

Přes uvedené nedostatky práce splňuje požadavky kladené na práce diplomové, proto ji doporučuji k obhajobě.

26/11/2006

PhDr. Lucie Saicová Římalová, Ph.D.

NAVNITOSTI HODNOCENÍ: VELMI DOBRÁ

² Zaujalo mne, nakolik se její přístup shoduje (a asi to není náhodné) s přístupem jediné učebnice, jejímž autorem není rodilý mluvčí češtiny (D. Short).

³ Nedostatky jsem označila ve svém exempláři diplomové práce.